Драгољуб П. Бадрљица, професор из Мокрина

ВАСА СТАЈИЋ И ЊЕГОВИ НАСТАВЉАЧИ ИСТРАЖИВАЊА ПРОШЛОСТИ МОКРИНА И ОКОЛИНЕ

Увод: У временима највећих светских бура и ломова, протекао је живот Васе Стајића. Проучавао је свој завичај, околину и просторе Војводине, остављајући иза себе књиге, предавања и друштвено деловање достојно дуготрајних истраживања. Писац ових редова је Мокринчанин од старина, рођен исте године када је Васа Стајић преминуо, ученик Основне школе која је носила Његово име, добитник књига за одличан успех са Његовим именом у наслову, истраживач прошлости Мокрина и околине под Његовим великим утицајем, бранилац Његов од стране недостојних помена нељуди који су га бесомучно омаловажавали и мртвог вређали...

Неколико реченица из Његових књига уоквириће овај чланак:

...„о Св. Сави 1889. одређен сам био да пред школом декламујем *Смрт Мајке Југовића*... Због овог декламовања сам у Мокрину дочекао Св Саву. А сутрадан, преселили смо се у Кикинду"...1

..„Прави старац који, као тројански старци у Илијади, већ не уме да се бори, него само да приповеда, као цикада, могао бих приповедати своје згоде до зоре. Зато ћу овде завршити, иштући опроштење од читалаца, што сам говорио о себи. Јер о коме да говори човек који је све четир године, о којима је реч, (Примедба Д. П. Бадрљица: Први светски рат) провео у самици"... 2.

...Зато журим. Док свећа живота није догорела. И док траје страшни рат (Прим. Д. П. Бадрљица: Други светски) који и онако не допушта мирну старост, на коју бих ја са својим вршњацима већ имао права. Па, кад нам данашњи живот не допушта жељено мировање, нека ме труд мој препоручи љубави сутрашњих српских становника Диштрикта"...

...„Неверни син свог завичаја, који је напустио плуг за којим су ишли преци последњих двеста година сви без изузетка, а он - нашав се без куће у већ разрешеном Диштрикту, и без земље, посветио се школи, - жели овом књигом да се врати свом завичају, из којег је дезертовао пре више од педесет година, оставивши овде многе драге пријатеље, данас гробове"...3.

..„И кад Ви обећате да ћете ме у будуће обавештавати о успесима и неуспесима Вашег труда око прошлости великокикиндског окружја, онада би могло се десити да живот завршим најлепше, обавештавајући се о прошлости мог завичаја"...4

1. Успомене из детињства, Летопис Матице српске, бр. 5, мај 1947. стр. 280.
2. В. Стајић - 1914 - 1918, Књижевни север, Суботица, 1925. год., књига прва, страна 215.
3. В. Стајић - Великокикиндски диштрикт 1776 - 1876, Матица српска, Н. Сад, 1950. год., Предговор, стр. 5 -6.
4. Део писма које је Васа Стајић упутио Луки Надлачком 7. фебруара 1947. год., три дана пре смрти.

За славу рода Бадрљица, Светог Николу, у Мокрину између 1955 - 1965. год. међу гостима у кућу су долазили: поп Душан Душа Адамов, деда Ђура Попов Шијачки, Живица Решћански Матинов и др., који су са највећим уважавањем говорили о Васи Стајићу, претресајући догађаје из прошлости, које је Васа уоквирио у књигу Великокикиндски диштрикт. Отада почиње проучавање Његовога рада, чланака, књига и животописа. Овај прилог има циљ да укаже на рад и достигнућа Његових настављача.

Преглед делатности настављача рада Васе Стајића

Оснивач кикиндског Музеја и Историјског архива **Лука Надлачки (Српски Крстур 1910 - Кикинда 1989)** после Другог св. рата сусрео се са бесомучним уништавањем архивског блага, за које је тврдио да је било око 18,5 тона. По наредби нове власти оно је послужило за грејање шиптарске бригаде која је била у то време у В. Кикинди. Наредбу је дао Тома Грамфил, противречна личност наше прошлости. За једне је „најзначајнији човек Кикинде 20. века" а по другима један од „највећих злочинаца".

Поред свега тога Лука Надлачки је оставио обиље књига из области које је проучавао и Васа Стајић. Усредсредио се на прикупљање народног блага (Шалајке и друге песме), проучавање становништва Окружја великокикиндског и далеке прошлости. Постоји велика могућност да је он био последњи који се дописивао са Васом. Сачувано писмо од 7. фебруара 1947. год.(три дана пре смрти) биће наведено у овоме раду...

Димитрије М. Кнежев (Мокрин 1909 - Београд 1997), Делијаш (члан Спорт клуба Делија из Мокрина), песник, дипломирани правник, преживели заточеник концентрационог логора Маутхаузен, писац књиге Мокрин и Мокринчани 1979. године...

Душан П. Попов Кршин (Мокрин 1930), доктор новинарства, секретар Матице српске у три мандата (12 година), писац најобимније монографије под именом **Мокрин у револуцији** (Н. Сад 1986), оснивач и први уредник 50 бројева листа **Мокрин јуче,** писац једне од књига **Историје Матице српске,** уредник **Енциклопедије Новог Сада,** члан редакције Енциклопедије Србије...

Радован В. Попов Шијаков (Мокрин 1931 - Нови Сад 2005), професор доктор новосадског Универзитета, уредник дванаест монографских књига из едиције Знаменитости Мокрина и Мокринчана.

Владимир Миланков (1934 - Српска Црња 2002), истраживач прошлости Српске Црње, Јакшића, Ђорђа Радака, прошлости Окружја великокикиндског...

Богдан Ибрајтер Тане (Мокрин 1942), дугогодишњи новинар славног београдског листа ПОЛИТИКА, који је објавио велики број чланака обогаћених сопственим цртежима у којима је сачувано од заборава обиље важних података...

Драгољуб П. Бадрљица Бата (Мокрин 1947), професор физичке културе, истраживач прошлости Мокрина и околине, оснивач Мокринског музеја, сарадник проф. др Радована Попова у писању и уређењу књига о Мокрину, сарадник др Душана Попова и наследник у уређивању листа Мокрин јуче, писац чланака за Друштво ПЧЕСА, ...

Владислав Вуловић, протођакон кикиндски (Пријепоље 1963 - Београд 2005), истраживач Мокринског крста из 9 - 10. века, прошлости Кикинде и околине. Припремао је дуго, свеобухватно и вредно књигу под насловом **Кикинда, прилози обнови историјског и културног памћења.** Рана смрт га је прекинула у томе.

Милош Деспотов (Мокрин 1948) истраживач становништва Мокрина, обичаја и догађаја...

Радован Ж. Шокловачки (рођен 1952), дипломирани инжењер металургије, мокринског порекла, познати кикиндски шахиста, истраживач становништва Мокрина, родослова породица...

Вредно је напоменити још истраживања: Срете Пецињачког, Миливоја Рајкова, Славка Гавриловића, Стеве Бугарског (Темишвар), Драгомира Јанкова, Синише Јаконића и других, можда не мање вредних.

Прилози за родослов Стајића

У својим **Успоменама из детињства** износи обиље важних података. Број куће у којој је рођен носила је број 1096. На плану варошице Мокрин из времена када је кнез био Павле Палчика В. Бадрљица, 1875. год., број куће је 2160 (вероватно катастарски број).

На том месту је касније била кућа Живка Дилбера и његовог наследника Маринка (преминуо у 94. год. 2007). Потврда о томе је дата 2. јуна 1948. год. када је Војвођански музеј из Н. Сада покренуо поступак постављања спомен плоче на месту где је била некада Васина родна кућа. До данас то није урађено?

Занимљиво је навести следеће податке:

Називи улица у Мокрину први пут се јављају 1931. год. Част да за живота добију називе улица, поред чланова краљевске куће Карађорђевић (Краљ Александар, Кнез Арсен и Престолонаследник Петар), имали су: Михаило Пупин, Никола Тесла и **ВАСА СТАЈИЋ.** Од 1993. год., када су последњи пут мењана имена појединих улица, место некадашње родне куће је уоквирено улицама Светог Саве и Доситеја Обрадовића, великанима о којима је Васа често и са уважавањем писао. Следећа, јужно према Кикинди, је улица Васе Стајића, као и 1931. год.

Васа Стајић није стигао да прегледа мокринске црквене матичне књиге, од којих је најстарија Књига крштених из 1757. год. Оне су боље очуване, са богатијим подацима и старије од сличних у В. Кикинди. Помним проучавањима Драгољуб Бадрљица, Милош Деспотов и Радован Шокловачки указују на могућност постојања три лозе Стајића у Мокрину. То су: Живан (умро 1788) са бр. куће 162/150, Василије (Чока 1709 - Мокрин 1785) са бр. куће 334/355 и Лука из куће 259/242. Кумови су им различити. Васина линија је од Живана, па се наставља Васом (1742 - око 1813) и потомцима, које он тачно наводи уз могућност даљих истраживања. Мајка Васина, Ракила, рођена Брандић из В. Кикинде, после смрти мужа Саве Стајића 1888. год., преудала се поново у Мокрину за Ацу Ковачева (који се јавља и као Ковачевић). Умрла је 1914. год. у Мокрину. Зато прилажемо родослов само те лозе, коју је урадио Радован Шокловачки.

Родослов породице **СТАЈИЋ**-1

- ЖИВАН ?-1788, ПЕТРА ?-1798
  - ВАСА 1742-1811, СТАНА ?-1801
    - ЈОВАН 1764-1814, СИМКА 1768~1836
      - СТЕФАН 1808-1844, МАРИЈА 1809-1875
        - МЛАДЕН 1833-1865, ЈУДИТА 1831-1861, ЕФИМИЈА 1837-?
        - ЈОВАН 1836-1902, ПЕРСИДА 1837-1913
          - ГРИГОРИ 1869-1939, ИРИНА 1876-?
            - ЈОВАН 1906-?
          - ЛАЗАР 1848-1875, АНА 1849-?
          - МИЛАН 1851-1876, СОФИЈА 1851-?
          - РАДОВАН 1855-1894, МИЛКА 1853-1905
    - ЛАЗАР 1770-1849, ПЕЛАГИЈА 1771-1832, ЕЛИСАВЕТА 1784-1843, МАКРЕНА 1780-?
      - САВА 1795-1846, МАКРЕНА 1797~1827, АНА 1806-1885
        - МИЛАНКО 1817-1855, МАКРЕНА 1819-1844, МАРИЈА 1822-1891
          - МИЛАНКО 1859-?, АНАСТАЗИЈА 1860-1897
            - ИВАН1890-1935, ЈЕЛЕНА
              - ДРАГОЉУБ 1925-?
              - МИЛАН 1927-?
              - МИЛАНКО 1930-?
              - САВА 1932-?
              - РАДОВАН 1923-?
                - МИЛИВОЈ 1951-?
                - ИЗРАДИО РАДОВАН ШОКЛОВАЧКИ ДЕЦЕМБАР 2011. ГОДИНЕ
        - ЈОВАН 1828-1897, ЈЕЛЕНА 1828-1873, ПЕРСИДА 1832-1899
          - ЖИВОЈИН 1863-1940, МЕЛАНИЈА 1864-?
        - ГЕОРГИЈЕ –ЂУРКА 1838-1908, ЕКАТАРИНА-КАТА 1838-1910
          - САВА 1857-1888, РАХИЛА 1857-1914
            - ЈОВАН 1876-?, ДРАГИЦА
            - ВАСИЛИЈЕ 1878-1947, МИЛИЦА
    - ПЕТАР ?-1806, ТОДА 1753~1818
      - НЕДЕЉКО-НЕСТОР-НЕЦА 1787-1849, АГАТА 1788~1823, ЈУЛИЈАНА 1792-1849
      - НОВАК 1793-1849, МАКРЕНА 1792-1863
        - НЕНАД 1818-1882, ПЕРСИДА 1820-1873
        - СИЛВЕСТАР 1851-?, МИЛКА 1853-?
          - СОФРОНИ 1873-?, ДАНИЦА 1875-?
            - СИЛВЕСТАР 1894-1956
            - ЈОВАН 1896-?, МИЛИЦА ?-?
          - АЦА 1876-?, СМИЉАНА 1885-?
          - ЈОВАН 1883-?, ИВАНКА 1890- 1912, (Ј)АНА ?-?
            - ЦВЕТКО 1915-?
            - СТЕВАН 1920-?
            - БОРИВОЈ 1926-?
          - ЦВЕТКО 1887-?, НАСТА 1899-?
    - ПАВЕЛ 1760~1830, МАРИЈА 1761-1813
      - АРСЕН 1785-1846, АКСЕНИЈА 1786-1860
        - АЛЕКСА-усиновљен 1829-1896, ХРИСТИНА 1830-1910
          - ХАРИТОН 1860-1887, МИЛЕВА 1860-1884, СОФИЈА 1860-?
          - ЦВЕТКО 1864-?
          - ХАРИТОН 1895-?

Наставак рада и допуне

- Љубазношћу једног дародавца Мокринског музеја, у Мокрин је стигла књига Н. И. Зибера - Нова економска теорија (Београд, 1882), на чијим корицама је прецртан подпис **Васа Стајић, VII** (вероватно разред Гимназије), **Ср. Карловци, 1897.**

- **Катица Стајић, учитељица у Мокрину, сестра Васина,** упутила је 30. маја 1903. год. молбу за материјалну помоћ Славном Црквено - школском одбору у месту следећег садржаја: ,, Подписана слободна сам замолити Сл. Црквв. Шк. Одбор да би ми исти из учитељског предрачуна унапред одобрио 200 Кр.(уна) пошто ми је брат у Лајпцигу, ради свршавања своје науке, отишао; то је скопчано са великим трошком, које ја из своје плате нисам у стању толико га потпомоћи. За исту помоћ обавезујем се да ћу редовно сваког месеца, почев од јула по 10 Кр. одплаћивати"... ---

5. Летопис Матице српске, бр. 5, мај 1947. год., стр. 270 - 282.

- У чланку **Исидор Путник, сарадника Лукијана Мушицког и Михаила Витковића,** сакупљачу народног блага са почетка 19. века. Васа није навео податке о рођењу овог славног Мокринчанина. Ни каснија Напомена, на основу достављених података, добијених од рођака, проте у Мокрину Григорија Стајића, није тачна, јер је наведена 1770. година. **6.**

Провером у мокринским Црквеним књигама је утврђено: **Исидор Путников је рођен 27. марта 1780. год.** од оца Павла (сенатора Мокрина у Окружју, Дистрикту великокикиндском) и мајке Маре, рођене Петков. Кум је био Глигорие (Григорие) Дилберов, потоњи кнез Мокрина и отац другог великошколца мокринског, Стефана, ,,инжинира землемера", главног глумца у славној позоришној представи ,,Крешталица" Јоакима Вујића, 1813. год., дугогодишњег земљомера Окружја великокикиндског (о коме Васа није пуно писао). Година рођења Павла није тачна, већ вероватно штампарска грешка, када је наведена 1757. год. а Васа је исправља у књизи Великокикиндски диштрикт, када наводи: ,,вероватно 1727. год. Алекса Ивић наводи податак из 1779. год. када је Павле био сведок у вишедеценијском суђењу које је покренуо Јован Мушкатировић, први адвокат у Срба, поводом штете из 1739. год. када је у мокринском атару, на Сентошу, страдало крдо од 500 грла стоке, власништво његовога оца Лазара, сенатора из Сенте. Тада је наведен податак да је Павле имао 50 година. Проистиче да је рођен 1729. год. у Сенти, одакле су се вратили многи Мокринчани средином 18. века.

У чланку није наведен тачан датум смрти, већ само напомена да Исидор почетком 1810. год. није био жив. Помним проверама у Архиву СПЦ у Кикинди тачно је провереноно да је **Исидор Путник преминуо 26. децембра 1809. год. у В. Кикинди (Број записа 1769).**

(Приложена крштеница из 1780. год.)

- У својим чланцима о завичају Васа Стајић најчешће користи правилан латински облик речи **ДИСТРИКТ** великокикиндски, ређе српски **ОКРУЖЈЕ** а јако ретко искварени облик **ДИШТРИКТ.** Неколико примера званичних печата, списка његових и радова други истраживача, потврђују наведено. Поставља се питање зашто је 1950. год. објављена књига под

насловом ВЕЛИКОКИКИНДСКИ ДИШТРИКТ ?

- Као ученик основне школе Васа Стајић и члан Историјске секције у Мокрину крајем 1961/62. школске године, писац ових редова је прегледао два фото албума које је поклонила Милица Стајић, супруга Васина а донела нам на увид наша наставница историје Зорица Демић. Од тада албуми су нестали? Пронаћиће их Мокринчани.

- Др Душан П. Попов је покренуо **МОКРИН ЈУЧЕ,** лист за историјску грађу о Мокрину и околини, на Велику Госпојину 1991. год. У 2. броју наводи мисао водиљу Васе Статића (Слободна Војводина, Н. Сад, Божић 1947) где је наведено: **„Наша је дужност да створимо кадрове радника, да их организујемо, зајединo са затеченим радницима, па да заоремо нашу њиву ближе и даље прошлости ове дедовске земље, која је, како видесмо, увек била плодна, као и свака друга".**

Др Попов је уредио 50 бројева Листа и предао уредништво писцу ових редова, који је уредио још 50 бројева. Тако је добијено више од 200 страница , најчешће нових података, вредних за даља истраживања а на темељима Васе Стајића.

Навешћемо само делић списка занимљивих наслова:

Старе српске породице, Животописи знаменитих Мокринчана, Представљање нових књига, Статистички подаци о становништву, кнежевима, званичницима, учитељима, Спискови становништва Мокрина 18. века, Мокринске шалајке, Породична стабла, Археолошка истраживања на подручју Мокрина, Мокрин у Народном покрету - Буни 1848/9. год.,

6. Гласник Историјског друштва у Новом Саду, књ. 10, 1937., стр. 226 - 239.

Стари записи и натписи у Мокрину, Соколско друштво, СК Делија, Певачка друштва, Мокринчани у свету, Преписка Васе Стајића и Луке Надлачког 1947. год., Завичајна збирка, Мокрински музеј, Светска првенства у туцању васкршњим јајима и надметањима гускова, Меморијал Мирослава Антића, Павле Рићички племић от Скрибешћа и Корнелије Станковић, Списак Мокринчана настрадалих у Првом св. рату, Сећања на преминуле Мокринчане и истраживаче прошлости, Школство, Инвентаријум мокринске општине из 1789. год., Прошлост Поште у Мокрину, Портрети Мокринчана у великим музејима и галеријама, Историја физичке културе, Београдска мумија (поклон Мокринчанина Павла Рићичког београдском Народном музеју), Штатут општине Мокрин из 1889. год., Свети Јован (Шангајски), вероучитељ мокринској деци, Симеон Рићички, песник, адвокат и двоструки кнез варошице Мокрин, Стефан Дилбер, Јован С. Дилбер, апотекар, оснивач и први председник Српског апотекарског друштва, Александар Дима из Мокрина, Радивој Рада Убавић, инж. који је знао 17 језика, Српска ратарска читаоница у Мокрину, Мокринчани у Суданији 18. века, Инвентар мокринске Цркве из 1889. год., Признанице и квите из Мокрина 1849. год., Ко су били официри наших предака у 18. веку, Семартонски летопис (1751 - 1834), Мокринчани у Русији, Руси у Мокрину, Васа Стајић и Милош Црњански...

- Осмогодишња школа у Мокрину носи име ВАСА СТАЈИЋ (Од 15. марта 1958. год.).
- Д.(рагољуб) Бадрљица објавио је 18. фебруара 1988. год. у кикиндском листу Комуна чланак под насловом **Водич кроз беспућа свести и савести** (Времеплов: Васи Стајићу у спомен).
- Срета Пецињачки је објавио податке о Становништву и свештенству банатских војничких насеља из 1768. год. (Зборник Матице српске за историју, број 21) на основу списа из бечког Ратног архива. Вишак од 1.073 странице фотокопираног материјала предао је СО Кикинда, који је лежао затурен и неискоришћен. Писац ових редова га је уз дозволу прегледао и препоручио да буде пребачен у кикиндски Историјски архив, што је и урађено 1987. године. Лука Надлачки је био упознат са садржајем неведених списа и имао је високо мишљење о њима, уз напомену да се ради само о делићу богатства које се Бечу и на другим местима чува.
- Недељко Радловић, књижевник из Кикинде, приредио је 1989. год. фототипско издање књиге **Великокикиндски диштрикт 1776 - 1876.** са тиражом од 1500 примерака.
- Драгољуб Бадрљица објавио је у кикиндском листу Комуна 7. фебруара 1991. год. чланак под насловом **ВАСА СТАЈИЋ ТО НИЈЕ ЗАСЛУЖИО,** наводећи примере небриге, омаловажавања и неговања заборава.
- Завичајни клуб Мокринчана у Новом Саду објавио је 1994. год. VII књигу под насловом **Духовна и материјална достигнућа Мокрина,** под уредништвом проф. др Радована Попова, где је писано и о Васи Стајићу.
- Драгољуб П. Бадрљица, као први изабрани демократски посланик у СО Кикинда, поставио је Посланичко питање 18. марта 1996. год. овим речима: **„Када ће престати омаловажавање Васе Стајића, великана Окружја, Мокрина и државе"...**

- Завичајни клуб Мокринчана у Новом Саду објавио је 1997. год. књигу под насловом **СЕЋАЊЕ НА „АПОСТОЛА ВОЈВОДИНЕ" ВАСУ СТАЈИЋА** (Едиција: Знаменитости Мокрина и Мокринчана, књига IX)

- Мокринчани Војислав и Меланија Дражић (учитељ и професорка) завештали су Мокринском музеју 1998. год. оргиналну фотографију Васе Стајића са породицом из око 1907. год. Урадио ју је Мандић П. из Сомбора.

Драгољуб П. Бадрљица објавио је у листу **Мокринске новине** чланак у два наставка под насловом **ВАСА СТАЈИЋ 1914 - 1918. год.** (15. и 30. октобар 2000)..

- Др Александар Мутибарић из Новог Сада (Познати истраживач прошлости поштанског саобраћаја и филателиста) приредио је разгледницу Васи Стајићу у част 10. фебруара 2001. год.

- Мокрински музеј добио је 17. децембра 2000. год. необичан поклон. Драгомир Јанков, адвокат из Новог Сада, рођен у Кикинди а мајка, рођена Дилбер, му је рођена на истом месту где је рођен и Васа Стајић, донео је таблу из Сремске Каменице на којој је писало Васа Стајић, коју су обесни, безобзирни или несавесни нељуди скинули и бацили крај канте за смеће у ул. Гаврила Принципа, на другом крају насеља? (Мокринске новине, 31. јануар 2001)

- Драгољуб П. Бадрљица, проф. и председник Удружења чланова и пријатеља Матице српске у Кикинди, одржао је беседу 10. јануара 2003. год. у кикиндском Народном позоришту под насловом **Мокринчани у Матици српској.** У Мокринским новинама у два наставка објављена је цела беседа (12. фебруара и 14. марта 2003).

- Предавање под насловом **ВАСА СТАЈИЋ - ЛИЧНОСТ НА РАЗМЕЂИ ВЕКОВА** одржао је 29. марта 2007. год. Драгољуб П. Бадрљица, професор из Мокрина у кикиндској Народној библиотеци. Том приликом говорио је и **Бранко Белић,** мр археологије, родом из Драгутинова, једини присутни који је посетио Васу Стајића у Новом Саду неколико месеци пре смрти. Плакат и позивнице је изванредно урадио Зоран Љубојевић из Кикинде. Присутнима су се обратили господа Богољуб Савин из Музеја Новога Сада и проф. др Мирослав Илић из Новога Сада.

ЗАКЉУЧАК:

Писац ових редова, удаљен далеко од заоставштине Васе Стајића, ослоњен на Његове: књиге, чланке и писма, уочио је велике могућности даљих истраживања на основу проучавања архива (државних и црквених), приватних збирки и преписке са људима који су наставили Његовим стазама. Велика збирка фотографија допуниће овај скромни рад.

Изражавам велике захвалности свима онима који су ми помагали и онима који нису одмагали а могли су. Никакву захвалност не заслужују они који су ми одмагали а нису морали.

Наводећи личности које треба проучити а беху синови Дискрикта великокикиндског, у чланку о Исидору П. Путнику, Васа Стајић јетко збори:

„А ми потомци дистрикћана , ако се не бисмо поносили што смо рођени у дистрикту чија историја није толико славна, колико су наши очеви и дедови мислили, бар се не бисмо тога стидели".

ПРИЛОЗИ ЗА ЧЛАНАК О ВАСИ СТАЈИЋУ

Породица Васе Стајића око 1887. год.

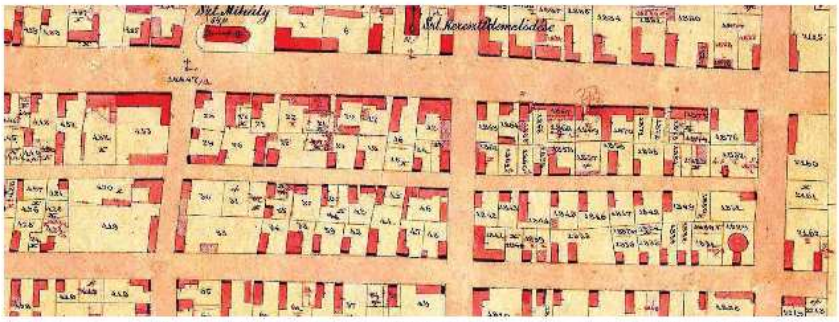

План Мокрина из 1875. год. са кућом бр. 2160.

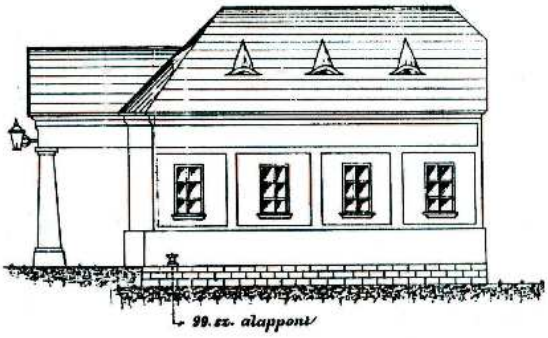

Варошка кућа 1885. год.

Место родне куће Васе Стајића (Маринка Дилбера)

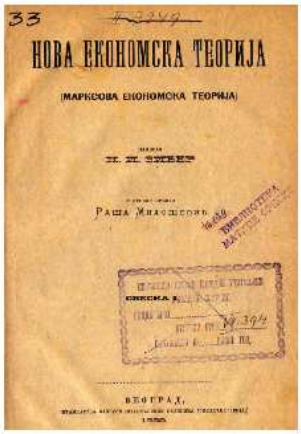

33

НОВА ЕКОНОМСКА ТЕОРИЈА

(МАРКСОВА ЕКОНОМСКА ТЕОРИЈА)

Раша Живојновић

БЕОГРАД,

Потпис на књизи из 1897. године

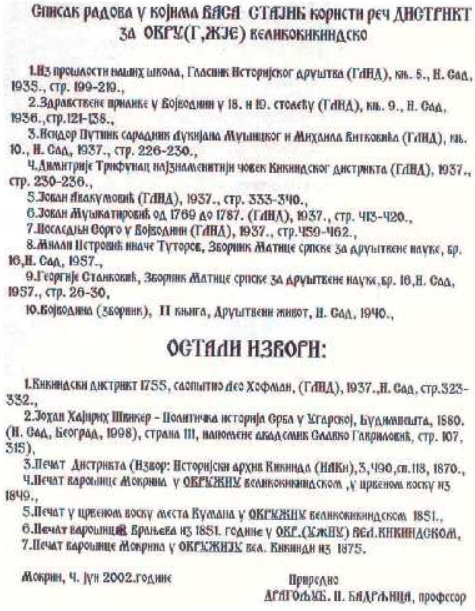

Списак радова у којима ВАСИЋ СТАЈИЋ користи реч ДИСТРИКТ за ОКРУГ(Г,ЖИЋ) великокикиндско

1.Из прошлости наших школа, Гласник Историјског друштва (ГИД), књ. 5., Н. Сад, 1935., стр. 199-219.,
2.Здравствене прилике у Војводини у 18. и 19. столећу (ГИД), књ. 9., Н. Сад, 1936., стр.121-138.,
3.Кондор Путник сарадник Лукијана Мушицког и Михаила Витковића (ГИД), књ. 10., Н. Сад, 1937., стр. 226-230.,
4.Димитрије Трифунац најзналеснитији човек Кикиндског дистрикта (ГИД), 1937., стр. 230-236.,
5.Јован Ивакумовић (ГИД), 1937., стр. 333-340.,
6.Јован Мушкатировић од 1769 до 1787. (ГИД), 1937., стр. 413-420.,
7.Последњи Ђорђо у Војводини (ГИД), 1937., стр.459-462.,
8.Михаил Петровић иначе Тутورсе, Зборник Матице српске за друштвене науке, бр. 16,Н. Сад, 1957.,
9.Георгије Станковић, Зборник Матице српске за друштвене науке,бр. 16,Н. Сад, 1957., стр. 26-30,
10.Војводина (зборник), II књига, Друштвени живот, Н. Сад, 1940.,

ОСТАЛИ ИЗВОРИ:

1.Кикиндски дистрикт 1755, саспитио Лео Хофман, (ГИД), 1937.,Н. Сад, стр.323-332.,
2.Јохан Хајрих Шинкер – Политичка историја Срба у Угарској, Будимпешта, 1880. (Н. Сад, Београд, 1998), страна III, напомене академик Славко Гавриловић, стр. 107, 315),
3.Печат Дистрикта (Извор: Историјски архив Кикинда (ИАКи),3,490,сп.118, 1870.,
4.Печат варошице Мокрина у ОКРУЖНУ великокикиндском ,у чрвеном воску из 1849.,
5.Печат у црвеном воску места Кумана у ОКРУЖНУ великокикиндском 1851.,
6.Печат варошице Врањева из 1851. године у ОКР.(УЖНУ) ВЕЛ.КИКИНДСКОМ,
7.Печат варошице Мокрина у ОКРУЖНУ вел. Кикинди из 1875.

Мокрин, ч. јун 2002.године

Приредио
АГАТОЊИЋ Н. БАДРЊИЦА, професор

Страница и корице протокола мокринске Српске правосл. Цркве из 1758. год.

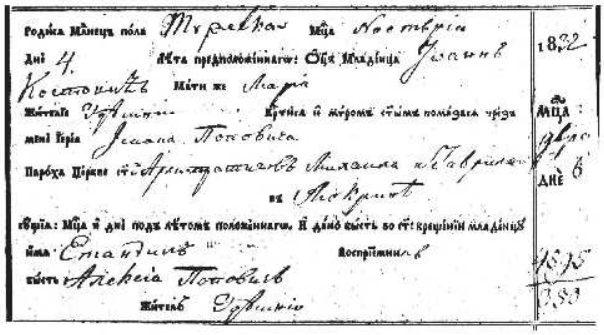

Крштенице Исидора П. Путник(ов) из 1780. год. Крштеница Емануила Ј. Костовића из 1832. год.

Племићки печат и подпис генерал мајора Максима С. Ракићевића (Мокрин 1739 – Нови Сад 1810)

Дугме из Мокрина

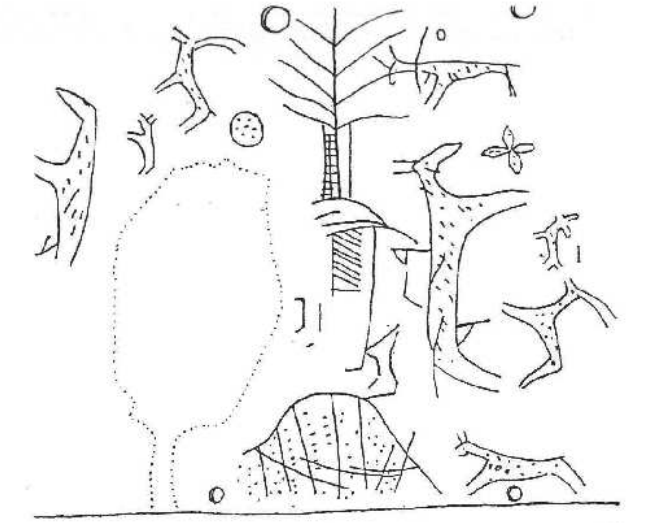

139. Угравиран цртеж на једној коштаној кутији из Мокрина. При дну је представљена земља, у облику планине, подељена на седам клима света. Са врха планине (пупак света) израста дрво живота.

Мокрински крст (9 – 10. век)

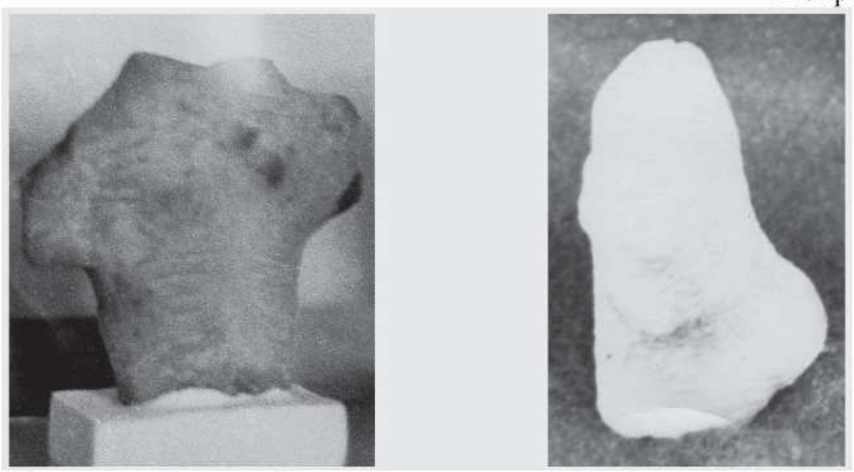

Мокринска богиња (Винча Б, пронашао Д.П. Бадрљица)

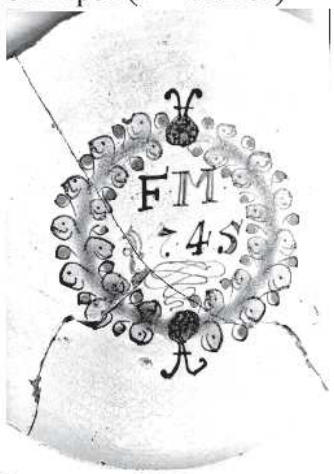

Тањир са 1745. год.

Х. Ж(Ц)ефаровић, Кузман и Дамјан 1743. г. (чувано у Мокрину до 1960. год.)

Банат 1700. год.

Породица Стајић 1907. год.

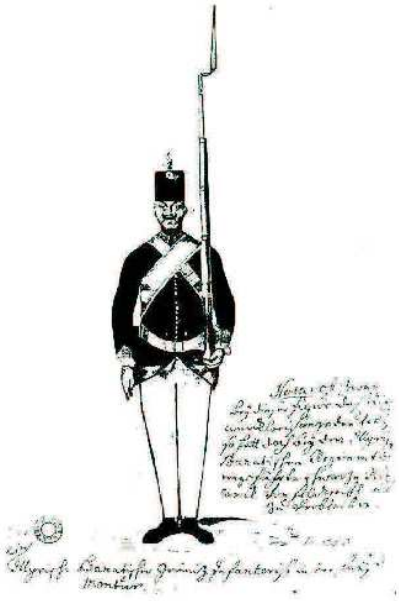

Униформа из 1768. год.

Иконостас мокринске Цркве

Застава Дистрикта великокик.

Печат Мокрина из 1780. год.

Печат Мокрина из 1850. год.

Печат Меленаца из 1850- год.

Новчићи из 1674. и 1629. год.

Печат из око 1870. год.

Слике знаменитих људи Окружја великокикиндског

Јован Авакумовић

Лука Кенгелац

Георгије Стојаковић

Лазар Зубан

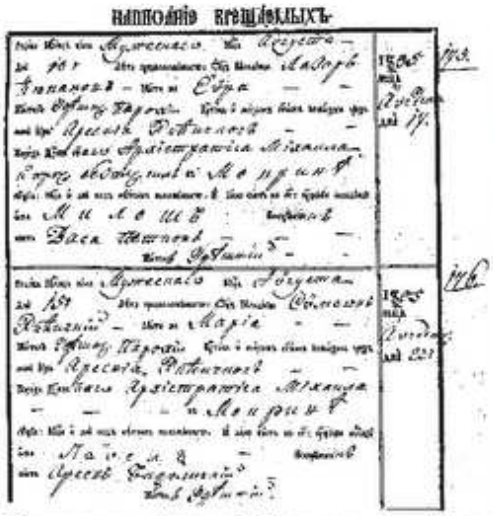

Крштеница Павла Рићичког из 1805. год.

Павле пл. Рићички от Скрибешћа адвокат (1805 – 1893)

Димитрије Н. Арновљевић, свештеник, слика из 1865.г

К. Станковић, посинак Павла Рићичког

Ноте из 1879. год.

Отпев повенајућем ми Србину

Глас ори се младјоша Србина
У све стране Србинства пробија
Пенајући младеж Србску брат:
Да ć штовану милом Роду Србском.
Србско срце није умукнуло
Већ но сирашан гласак мој па отпов.
Стидљивост ме сенним остаља
Простот сто ову да отпевам.
Прекатит се кадар лире нисам
А' от гусле жиже су ми слабе
Ал' кад србски Србину отпевам
Колико могу за пуне ја ову.
Још се није пламен угасио
Који Србским у прсима букти,
Родољубље к' Роду Србско снсно
Неће Србско оставити Свиз.
Чу ме даклем ја ти већ попевам
Старом зерном наши Прадедова
Просто брује жице од Гусала
Ужи Роде песму Сина твога.
Пролеће нам воде поплесни
Свожно да га од трна чинимо
Нек' на њему љубичица расте
Србско јатње нек' на њему плес.
Заобиђ'ог нука с' њега отганујемо
Да нам неби штету починио,
Но овчице добро пошар пајмо
Да нам неби злотвор обчинио.
Понтимо даклем браћо драга
Милом Роду на помоћ просветти.
Но пунетајмо шкодљивости врата
Роду нашем квара учинити.

У Пожуну дне 7. Марта 841.

Пева
Симеон Рибичка
с Г: М: П: Слушат.

Песма из 1841. год.

ПРОЕКТЪ УСТАВА
ЗА
ВОЙВОДОВИНУ СРБСКУ,
СЪ ДРЖАВОСЛОВНЫМЪ
ПРИМѢТБАМА
саставио
Стефанъ Радичевићъ,
Пров. Србске Войводовине, Бивши Посланикъ
Провисдіе и Просвете.
У НЕМЧУ
Печатни Медаковића,
1849.

Устав из 1849. год. са подп. Ђ. Јаконић

Марка и штамбиљ из 1851. год.

Печати мокринске Банке са краја 19. века

Лични печат Стефана Г. Дилбера из 1825. год.

Стефан Г. Дилбер, план В. Кикинде из 1847. год.

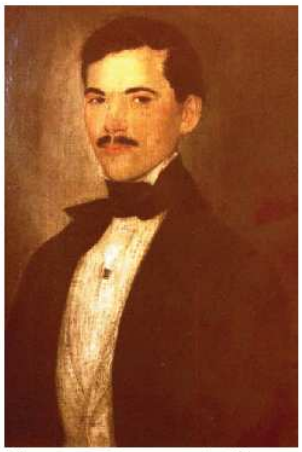

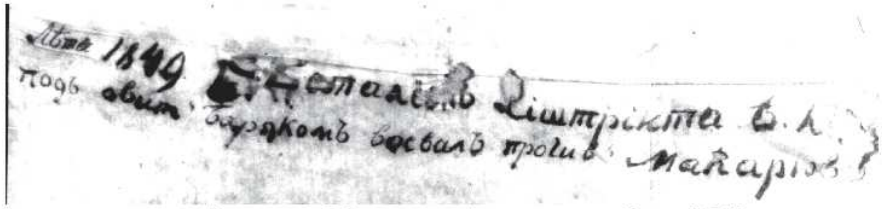

Симеон Василија Бадрљица (1831 – 1865), командант 1849. год. 12. комп. 2. баталиона добровољаца у којој је био војник Ђура Јакшић

Запис на Мокринској застави из Буне 1849. год

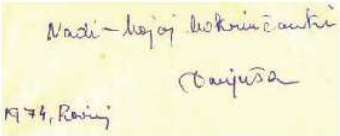

Књиге са посветама: Нади Сечанској од Данице, рођ. Стајић Поклон од Лазара Тешића

Мали Соко Певачко др. у Мокрину око 1908. год. Франц. кол. војници у Мокрину 1919. г.

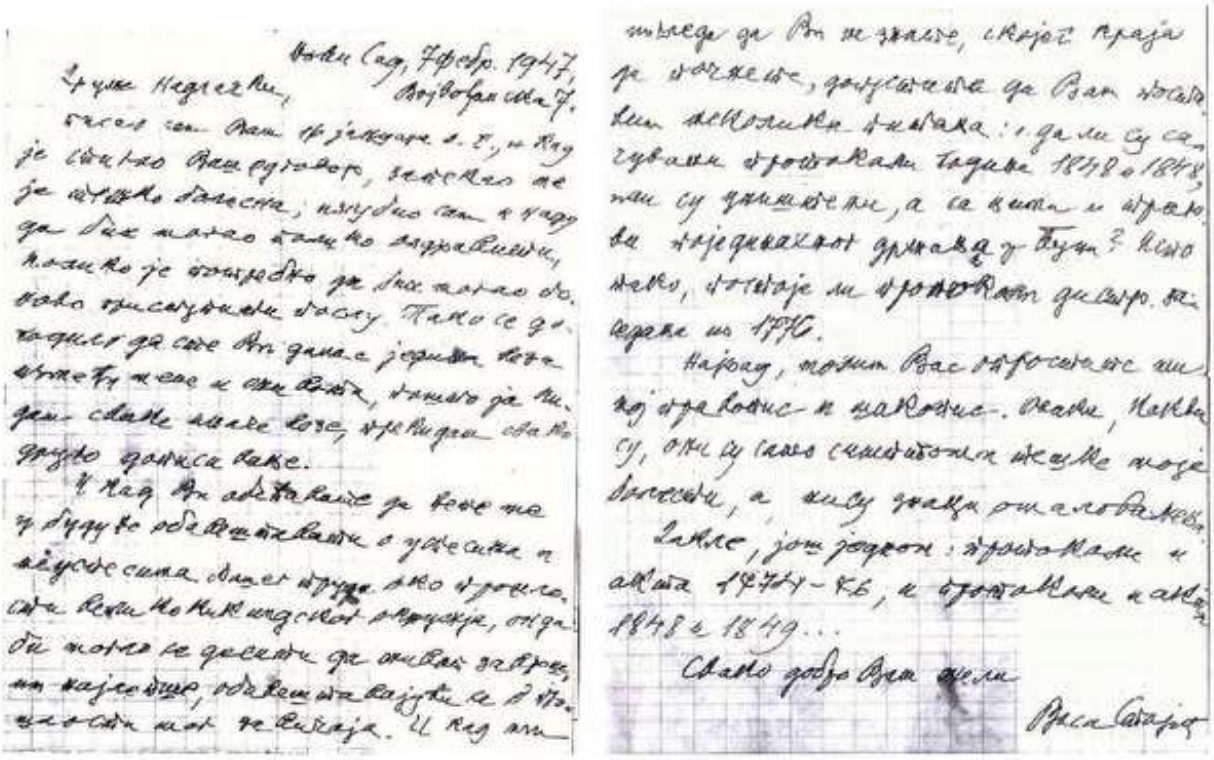

Нови Сад, 7 фебр. 1947,
Војводанска 7.

Луки Надлачки,

Писао сам Вам 1 јануара о. г., и рад је свакако Ваш одговор, зачудио се је врло јако; изгубио сам и рад да Вас мало јако задржавишем, колико је потребно да Вас мало обновим о свему описаном досу. Тако се догодило да сте Ви данас једини који сте у стању и сам и они који, данашњи је ми дати сваке врсте, нарочито оно што досиса даке.

И рад Ви обећавате да ћете ме у будуће обавештавати о успесима и неуспесима даљег друга ако дошло, сва Ваша Мокринчанска операција, онда бих могао се десити да оживи заборав, на најгорије, одвести на Вајдуке и 1848 и 1849 год. И рад ми

мислим да Ви не знате, скорог краја је почетак, допустите да Вам кажем неколико питања: 1. да ли су сачувани дротоколи тадање 1848 и 1849 год. и где су данашњи, а са вама и друго за појединачне државе у Бачкој? Исто тако, постоје ли протоколи дистр. заседања из 1776.

Најзад, молим Вас обратите ми на примедбе и напомене. Остали кажи су, они су само сећањем тешке моје болести, а нису знаци омаловажавања. Дакле, још једном: протоколи и акта 1774-76. и протоколи и акта 1848. и 1849...

Свако добро желим Вам Васа Стајић

Последње писмо Васе Стајића упућено Луки Надлачком 7. фебруара 1947. год.

МОКРИН ЈУЧЕ

Лист за историјску грађу о Мокрину и околини

Година V — Мокрин, 25. јануар 1995. — Број 44

Архивска грађа из ближе прошлости

Преписка Васе Стајића и Луке Надлачког

У недељу између 29. и 30. јануара 1989. у Кикинди је, после тајновитог филма "Бен Хур", приређену Луки Надлачки, секретару управника Кикиндског музеја и врсном истраживачу прошлости Кикинде и околине. За живота је неморалним односима настојатеља истраживања, поред осталог, остварио и три месеца на свој приватни на славном Мокринчанином Васи Стајићевом, који почиње у јануару и фебруару 1947. пре тога Стајићевог смрти (он је умро 30. фебруара 1947).

I

Васа Стајић Луки Надлачком (Нови Сад, 16. јануара 1947).

Друже,

Ово ми је јучe пријатељ Марко Малетић (конзерватор Матице српске после Стајића 1923-25 и прав управник Војвођанског музеја после рата 1946-49 – прим. ур.) и донео ми поред исправљених и једну пријатељ. лист. ми у Кикинди, иначе, спутавајући археолог, од истога је что да се врсне вожње. Дистрикта назади у Кикинди и т. д.

Неки половин тог архива су се налазили у Друг. архиву у Н. Саду, који је у последњем року тешко пострадала. По основу тих одлазака; на основу Поповићевих новина (Стајић мисли на Српске народне лист и Српске народне новине – прим. ур.), Српског дневника и Листиног на основу Стојочковићеве књиге о Дистрикту (Александар Стојачковић, Бачка 1868 – в. ур.) и Кнезове о збеговима (Кнез Кнежа, Хајдуци 1998), мислим сам да је потребно ићи у Јаршалу. И сад се трудим око тог рукописа (књигу је Матица објавила после Стајићеве смрти 1950). Ако нест о архиву у Кикинди прекиде мој труд. Ја ћу ти имало смисла штампати баш да ми ход пре него нити се употреби оно што ми у Кикинди.

Молим ви, јуначе ми кажите да сам ја сасвим обрадовао, кад сам за вас дознао. Мис нешто ко се интересује за прошлост ми занимља, поред ов и сам бадем скоро мој самоцвет планиш: ко ће се бринути у чувању споменика поглавито мојих истраживања, можда, да видим Кикиндско доцно (кажу да је такав лист излазио 1846 – прим. ур.), за видим лист Орао, излазио у Кикинди 1885. и 1886 (излазио закрило од 5. априла 1885. до маја 1886. год. Редакт. и Стајић би га дајао могао да види у Библиотеци Матице српске).

Стајић потом у писму помиње исправано лист *Седмичност* (недељник, рђав назив да од 1884. до 1886. тих година на на Матица српска, као ни говорити *Банаћанин* и *Новости*, издавао га у Кикинди Ђорђе Пејић 1897(прим. ур.) Ко ће за наше библиотеке-архиве набавити листове *Grnzel(Kindner Zeitung, Orbon* (?) / можда Orthon = Дон, *Torontal* (излазио у Великом Бечкереку, да ли и у Великој Кикинди?), *Kikindai Közlöny*, и што су се зовог поливо туђе пропагиро у земаља наших дедова.

И мојим Вас јоа једно: да ли мени личи, или Архив Војводине (уколико ви је он сачувао) користите да ли се у Кикинди налазе сами протоколи магистратуалних заседања 1774-1876, или и акта за оцену кеја, и мишљење доносио своја решења. Назад, у позитивном случају, и Ваше мишљење о овоме нам ли начинио за протоколе или акта. Дистрикта тако се налазе у Кикинди на реверс и на одређено време добије одлазак Архив Војводине, који би из мени одмо на употребу.

Молим Вас, друже, обрадујте ме кратким писмом, и остаћете за дугава која садржи ово другог писма. И. нерадо за ћу бесбрижне сиси у раду кад знам за проникост мог занимања проучала неко ниме је научом истина мојих снага.

II

Луки Надлачки Васе Стајићу (Кикинда, 20. јануар 1947).

У прилог свог писма за четири странице описује стање Архива у Кикинди и и дају остаје се наводи.

Окупаторске власти су у јесен 1943. г. наредиле да се сав архивски материјал, који се налазио на тавану судске зграде и на разним одлежним, шкоди у зграде које сам већ означио ту првом делу писма помоћу се једно повеће одсеком затвора у згради среског суда – прим. Д. Б.). По ослобођењу су у ову зграду биле смештене радионице Шајтара, који су скидали претеже траке којима су свежљеви архивског материјала били повезани, узимајући их себи за опасаче и рамонке. Тако је дошло до тога да се цео овај архивски материјал сада сав налази у хаотичном стању. Слика је заиста жалосна: кад уђете у ово одељење пред вама се увлако огромна гомила мадретурних аката, управних и исцепаних. По слободном оцени, ту се налази најмање 5 загона докумената, регистара, новина и т. д.

III

Васа Стајић Луки Надлачкому (Нови Сад, 7. фебруара 1947, Војвођанска 7) /можда последње Стајићево писмо пре смрти – прим. Д. Б/:

Друже Надлачки,

писао сам Вам 16. јануара о. г. и кад је стигао Ваш одговор, затекао ме је тешко болесна, изгубио сам и наду да ћих могао толико одговорити, колико је потребно да ћих могао поново приступити послу. Тако се догодило да сте Ви данас једини који између мене и живота, поштујући ја кадам свако изнете везе, прекидам свако друго вожњавање.

И кад Ви обећавате да ћете ме у будуће обавештавати о успесима и неуспесима Вашег трудом око проналости великокикиндског окружја, онда би могло се десити да живот злорадим најлепше, обавештавајући се о проналости мог занимања. И кад ми мислим да Ви не знате о којег краја да почнете, допустите да Вам поставим неколико питања:

Да ли су сачувани протоколи 1848 и 1849, или су уништени, а са њима и протоколи појединачног држава у Бачкој? Исто тако, постоје ли протоколи дистр. заседања из 1776?

Најзад, молим Вас обратите ми на примедбе и напомене. Остали кажи су, они су само сећањем тешке моје болести, а нису знаци омаловажавања. Дакле, још једном: протоколи и акта 1774-76. и протоколи и акта 1848. и 1849...

Свако добро желим Вам Васа Стајић

(Стајић је умро фебруара 1947, а писац овог редова се родио крајем маја 1947, и сиђао и скупина других млађих Мокринчана, настала истраживање наше прошлости. Време ће показати колико ће то бити успешно!) Драгољуб Бадрљица

Број 44 — Мокрин јуче — 25. I 1995.

Из матичних књига

НЕСТАЛА ПРЕЗИМЕНА МОКРИНЧАНА

Претражујући матичне књиге у Државној оставштини у Мокрину наилазимо и на презимена која не звуче "мокрински" јер их данас нема у селу. Ево неких од нестадалих мокринских житеља (породице су изумрле или се одселиле):

Андрејин, Андраш, Бетанских, Бајчул, Бузавов, Бузар, Буховски (бабица, родена 1790), Богојев, Бужар, Божић, Бодинов, Бачванских, Бочеран, Крајишгачић, Вопитмар, Вечерковић, Гиборов, Влајтеров, Грабић, Гајдушки, Грауг, Дуванов, Германов, Ердељан, Ивковић, Игнатовић, Јанаковић, Гутиш, Кисов, Крсојевић, Костеовић, Крајовић, Колчар, Кеновски, Кокрежаровић, Кудинац, Костин, Јоцков, Конча-Литовски, Лападат, Моча.

Мојсилов, Маркишка, Мурарков, Миловановић, Милутиновић, Михаиловић (Димитрије, дека по мајци академика Александра Деронића), Исић, Назлучки, Николајев, Петруц, Ненадовић, Вагрић, Оглушки, Паужаров, Пакшики, Петрашев, Пасаров-Тешборовић, Пуцин, Пребетић, Пасуц, Прикогајић, Пудин, Ружин, Ренов, Рацов, Содић, Стојић, Соврс, Стојковић, Стојковић (Трифун, отац Арсенија, владике будимског, несуђеног патријарха српског), Саблоу, Свиварски, Сувачаров, Сурдулов, Тамбуров, Тишлеров, Турчин, Тролић, Фериов, Харвиш, Цвоберац, Чаковин, Чепкар, Пегларов, Штетин, Шубур, Шрајбер, Шевић.

Д. Бадрљица

"КРИВОДОБАЦ" – ВАСА СТАЈИЋ

Поводом наславних матичатаа у Мокрину Влајко В. Рекић мокрчанин је 1990. год. прочу:

Мокрчанин Славко Вујин, добровољац Солунског фронта, ухваћен је у заробљеничке робијаше. На питање жандарма зашто се зови, одговорио је: Васа Стајић. Кад је чувар Стајић позвао у суд, редар је дозвао да се не ради о њему. Б.

МОКРИН ЈУЧЕ
Лист за историјску грађу о Мокрину и околини
Уредник: Др Душан Попов
Нови Сад, Војводе Мишића 2/тел.57-492)
Гл. сарадник: Драгољуб Бадрљица, проф.
Мокрин, Светог Саве 68
тел. (0230) 61-809
Секретар редакције: Радојка Кривајић
Нови Сад 1994. 27-4811
Штампа уредник на компјутеру Атаг

Споменик књизи у Мокрину
Р. Попов, Д. Ђукановић и Д. Бадрљица

Данашњи грб Мокрина

Григорије Стајић, прота,
рођак и сарадник Васин

Драгомир Јанков

Радован Шокловачки

Лука Надлачки
око 1947. год.

Др Душан П. Попов

Проф. др Радован
Попов

В. Миланков, Д. Бадрљица
и Стева Бугарски

Приредио
Драгољуб П. Бадрљица, професор из Мокрина,
ул. Светог Саве , бр. 88, 23305 Мокрин,
Трг српских добровољаца, бр. 46, 23300 Кикинда,
тел. 0230-21-220